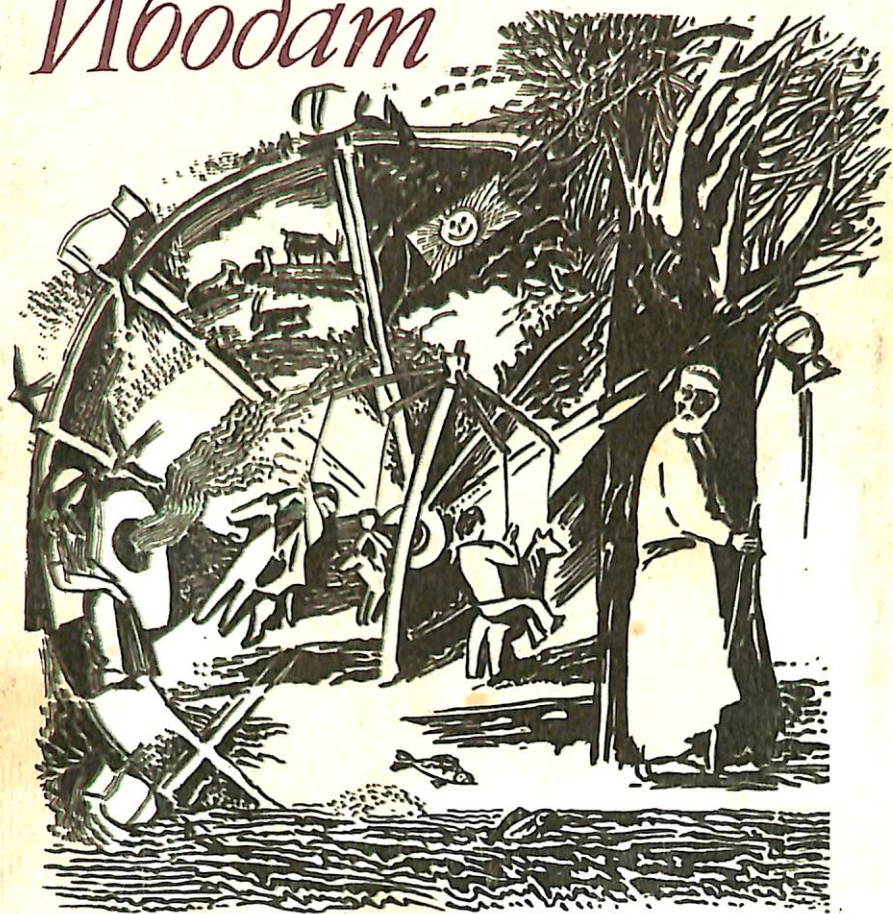

932
058

Шерлар
АБДУЛЛА
РИПОВ

Ибодат

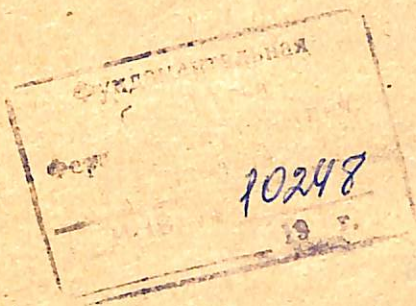

43 2
0-58

АБДУЛЛА ОРИПОВ

ИБОДАТ

*Шеърлар,
шеърлий драмадан парча*

Тошкент
«Езувчи» нашриёти

ABDULLA ORIPOV

ТАДОМ

С $\frac{470260202-38}{M 362(04)-96}$ 1-1996

ISBN 5-8255-0180-0

© Абдулла Орипов, «Езувчи»
нашриёти, 1996 йил.

ТИРИКЛИК

Турфа курашлардан чарчадим дейсан,
Хизмат жонга тегди, йўқдир ҳаловат.
Арзимас нарса деб асабинг ейсан,
Тириклик нима бу? Ғамми, фароғат?

Кимга айтмоқдасан ҳасратингни, оҳ,
Сен шифо сўрайсан бемордан нечун,
Қирқ беш йил осмонга тикибман нигоҳ,
Оддий ҳақиқатга етмоқлик учун.

Бир тери ичида минг марта озиб,
Минг марта тўлишар жониворлар ҳам,
Ун беш кун жамолин кўкда кўргазиб,
Ун беш кун фалакда ой топар барҳам.

Бу ёруғ оламга боқсанг, аслида,
Олий бахт саналар ўлмайин юрмоқ.
Бахтдир бу — ҳаётнинг кўҳна қасрида,
Набиранг дафъатан чалса қўнғироқ.

Кимдир чоҳ ичра ҳам давронин сургай,
Кимдир чўққида ҳам ўтга келгай дуч,
Кўзинг очиқ эса ҳар нени кўргай,
Бир ён дўст, бир ёнда — нафрат билан ўч.

Юз йил яшаса ҳам бечора бир зот,
Тўймадим ҳеч дебди, бу нечук ҳикмат.
Оҳ, қандоқ шириндир шу тахир ҳаёт,
Оҳ, қандоқ гўзалдир шу жулдур қисмат.

ХАТОЛАРИНГ КЕРАК УЛАРГА

Шундайлар бор, сенга лутф айлаб,
Дўстман, дея қўлни тутарлар.
Лекин ҳар зум қадамнинг пойлаб,
Хато қилишингни кутарлар.

Хато қилсанг, уларга байрам,
Йўқса, заҳру заққум ютарлар.
Майли жиндек, зарра бўлса ҳам,
Хато қилишингни кутарлар.

Хатоларинг керак уларга.
Шох-новдангни дарҳол бутарлар,
Тағин кунни улаб тунларга,
Хато қилишингни кутарлар.

Ахтарурлар ҳамиша иллат,
Еттипуштинг гўрин титарлар.
Фақат унма, улғайма фақат,
Хато қилишингни кутарлар.

Улар сенга бир умр йўлдош,
Содиқ ҳамроҳ каби ўтарлар.
Қабринг узра эгсалар ҳам бош,
Хато қилишингни кутарлар.

ДУНЕ

Бир кимса умрининг сўнгига қадар,
Йиғди молу дунё, йиғди сийму зар,

Уни қизиқтирди на дўстнинг ҳоли
Ва на қўшнисининг ўксик аҳволи.

У чиндан мол-мулкнинг жиловин тутди.
Фақат нафс ортидан от суриб ўтди.

Бир куни ба ҳукми тақдири азал,
Шамширин кўтариб келди-ку ажал.

Энди на сийму зар қутқара олур,
На биллур, на гавҳар қутқара олур.

Рози ё норизо — фақат йўқ мутлоқ,
Бундай чоқ чорасиз ҳатто дўст-ўртоқ.

Бешафқат ажалга берар экан тан.
У деди: «Шу экан, дунё шу экан».

Марҳумга марҳумлик кўрилгай лойиқ,
Уни қабристонга элтди халойиқ.

Уюм тупроқ бўлди қувончи-гами.
Кимдир боқиб деди: «Шунга шунчами»...

ХОТИРА

Мағрибда ёвузлик кўтарганда бош,
Сиз содиқ қолдингиз эзгу ниятга.
Ёмғир ёпинчиғу ёстиғингиз тош,
Қалқон бўлолдингиз инсониятга.

Она юрт бағридан жуда ҳам йироқ,
Ўзга манзилларда топширдингиз жон.
Ҳануз кўксимизни тирнайди фироқ,
Гарчи сиз музаффар, ғолиб, қаҳрамон.

Гарчи Ватан сизни ҳамиша ёдлар,
Лекин армонингиз сиғмас қабрга.
Ҳали туғилмаган не-не зурриётлар
Барчаси кетдилар сиз билан бирга.

Заминда чарх урар руҳингиз бедор,
Қолган тирикларни тинчини ўйлаб,
Чарх урар Чотқолга термулганча зор,
Қаршининг бепоён даштлари бўйлаб.

Озод Ўзбекистон бош эгиб бу кун.
Шаҳид фарзандларин номини йўқлар.
Қай бири бедарак, қай бири беун,
Узоқ сарҳадларда жимгина ухлар.

Мангуга тинмишдир қалб туғёнлари,
Энди хотирангиз йўлдошдир бизга.
Халқимнинг фидойи мард ўғлонлари,
Оллоҳнинг раҳмати ёғилсин сизга.

ҚАЙСАР БОЛА

Бор экану йўқ экан,
Бир бола бўлган экан,
Ҳаммани сенсирашни
У одат қилган экан.
Отани ҳам сен дермиш,
Онани ҳам сен дермиш.
Бир кун муаллим унга
Шундай деб танбеҳ бермиш:
Сенсирайсан ҳаммани,
Шу жумладан мени ҳам.
Бундай хунук одатни
Ташлагин энди, укам.
Менинг бир маслаҳатим
Натижа берар балким.
Сиз дейман деб барчани
Юз марта ёзиб келгин.
Эртасига болакай
Вазифани бажармиш.
Айтганини юз эмас,
Икки юз бор қайтармиш.
Муаллим шод: «Мен сенга
Ҳа, ишонган эдим-да»
Бола дермиш: «Сени бир
Хурсанд қилай дедим-да».

АРМОН ЭМАСМИ

Лолазор қирларда чопа билмасман,
Ахир у мен учун армон эмасми?
Болалик йилларим топа билмасман,
Ахир у мен учун армон эмасми?

Хаёл гулшанидан терсам чечаклар,
Жажжи набирамга бўлдим эрмаклар,
Энди онам айтмас менга эртақлар,
Ахир у мен учун армон эмасми?

Қоронғу тунларда оловлар ёқиб,
Илк шеърим ёзгандим юлдузга боқиб,
Энди ахтараман кўзойнак тақиб,
Ахир у мен учун армон эмасми?

Қанча зот дунёга келдию кетди,
Бирин душман этса, бирин дўст этди,
Бирининг бошига шон-шуҳрат етди,
Ахир у мен учун армон эмасми?

Мени алдаб кетди лўттибоз олчоқ,
Ишонган кишим ҳам кўрсатди яроқ,
Уларни худога топширдим, бироқ
Ахир у мен учун армон эмасми?

Шукрона айтаман, дўстларим бордир,
Бири балки кўрқоқ, бириси ботир,
Яхшилик қилдимми уларга ахир,
Ахир у мен учун армон эмасми?

Гоҳо эш бўлсам-да сиёсатларга,
Қалбимни бахш этдим малоҳатларга,
Улар деб қолдим мен маломатларга,
Ахир у мен учун армон эмасми?

Огоҳман ишқ деган кўҳна шевадан,
Муҳаббат аталмиш тансиқ мевадан,
Ортга қарай-қарай қайтдим Хивадан,
Ахир у мен учун армон эмасми?

ДИЛ ОҒРИҒИ

Қўл оғриғи босилса,
Дил оғриғи бошланар.
Олис хотиралардан
Кўнгил секин ғашланар.

Тинч ўтказган бир кунни
Эслолмайман, ё раббим.
Тақдир қўлида ёйдек
Эгилиб борар қаддим.

Яхши билан ёмоннинг
Етолмайин фарқига.
Фақат йўл излаб ўтдим
Муҳаббатнинг аркига.

Бир қарасам, пайкондек
Умр учиб кетмишдир.
Билмадим, у чақин-ўқ
Қай манзилга етмишдир.

Интилганим қайдадир,
Муҳаббатим қаёнда.
Балки мен бу ёнда-ю,
Қалбим эса — у ёнда.

Инсон умри шул экан —
Йўли тўла надомат.
Гар васлингга етказса,
Кела қолгил, қиёмат.

Хаётнинг маъносин
Бир нафасга қайтиб бер.
Майли сўнгра барчасин
Достон қилиб айтиб бер.

Мушкул экан бу қадар
Эзгуликка етишмоқ.
Хаёт-ку бир чистондир,
Муҳаббат ҳам топишмоқ.

Қўл оғриғи босилса
Дил оғриғи бошланар.
Олис хотиралардан
Кўнгил секин ғашланар...

ТЕМУР

Ҳар қанча фахр этсанг арзийди, ўзбек,
Балқибсан бир зотнинг юксак шонида.
Темурбек юлдузи Олтин қозикдек
Чарақлар буюклар қаҳқашонида.

Во ажаб, ёлғиз бир Занжирсаройнинг
Учини Ўрдадан ола билган зот.
Турон деб аталмиш каттакон жойнинг
Бағрига шунча йил сиғмабди наҳот?!

Жаҳонни мўғуллар исканжасидан
Қутқариб қололган барлосий ботир —
Қочолмай тақдирнинг тақозосидан,
Фотиҳ деб ном олмиш ўзи ҳам охир.

Энг улуғ бинолар мужассам бўлмиш,
Оламда тенги йўқ Самарқанд-ку бор.
Темурбек жанг-жадал шавқига тўлмиш,
Қўлида шамширу тагида тулпор.

Хукми олий билан этмиш намоён
«Куч бу — адолатда», деган сўзларни.
Қон тўкмиш Жаҳонгир гоҳо беомон,
Евлари тикмасдан қонли кўзларин.

Отани боладан тирик айириб,
Тожи-тахт талоши қизиркан барҳо.
Султон не зотларнинг қўлин қайириб,
Муҳташам салтанат айламиш барпо.

ВИЖДОН

Жаҳон шоирлари виждон ҳақида.
Аввалдан минг-минглаб байтлар ёзмишлар.
Виждон-ку аслида собит ақида,
Кимлардир бу йўлдан гоҳо озмишлар.

Балки виждон дея тинмай чекиб оҳ
Ҳайқириб юрмайди ҳар қандай одам.
Топилгай боболар ҳикматларин гоҳ
Шунчаки насихат дегувчилар ҳам.

Қай битта нарсага муҳтож бўлса гар,
Энг аввал ўшанга топинган инсон.
Майли уммон қадар ё зарра қадар,
Ҳар нечук қалбларда бор бўлсин виждон.

Магар кетар бўлса виждон бош олиб
Иймон ҳам у билан бирга кўчгайдир.
Буткул марду намард таянчсиз қолиб,
Чоҳ узра чирпирак бўлиб учгайдир.

Девлар қутулгандек Сулаймон ўлиб,
Бетизгин туйғулар ҳар ён югургай
Қалб деган истехқом посбонсиз бўлгач,
Энг аввал нафс унга ўзини ургай.

Ҳақиқат аталмиш равшан қуёшни,
Очиқ дийдаларки илғамас кўриб.
Авлиё дегайлар сўқир авбошни,
Адолат ўрнини эгаллар фириб.

МЕН КИМГА СУЯНГУМ

Бир куни савол берди ёшгина ўғлон:
— Нечун оллоҳим деб йиғлайсиз нолон?
Дедим, жавобимдан бўлмагин ҳайрон,
Мен кимга суянгум Аллоҳдан бошқа?

Тинимсиз алдаса муҳит, маконинг,
Тортса оёғингдан дўсту ёронинг,
Шундай ўтар бўлса ҳар зум, ҳар онинг,
Мен кимга суянгум Аллоҳдан бошқа?

Ношукур эмасман дунёда гарчанд,
Қайдадир менга ҳам бор балки дилбанд,
Ва лекин тириклай куйдирса фарзанд,
Мен кимга суянгум Аллоҳдан бошқа?

Инсофу ишонч ҳам ширин сўз бари,
Тириклик тошқиндир ёки кўпқари,
То ҳаёт экансан қочгайдир нари,
Мен кимга суянгум Аллоҳдан бошқа?

Шунчалар каж эрур дунёи гардун,
Ундан диёнатни ахтармоқ нечун,
Падар шод ўз ўғлин бағрин этса хун,
Мен кимга суянгум Аллоҳдан бошқа?

Мингта кўз пойлайди битта жонингни,
Жонингмас, мартабанг, балки шонингни,
Ўт қўймай ёқарлар хонумонингни,
Мен кимга суянгум Аллоҳдан бошқа?

«УМР ДУЧ ҚИЛАРКАН...»

Умр дуч қиларкан кимга бир-бирни
Таҳлил этмоқ даркор аввал тақдирни.
Паҳлавон эмасман, кўкни ер, ерни —
Осмон айламоқни кутмагил мендан.

Ҳар пари рухсорга бермадим хаёл,
Сен ҳам, эй дилбарим, шуни билиб ол:
Хусндор эмасман, кўрганларни лол,
Ҳайрон айламоқни кутмагил мендан.

Баъзан кечирарлар ёш бўлса нодон,
Аммо умрбўйи мен дейман шодон,
Бойликни севмасман, яъни тиллодан
Ҳамён айламоқни кутмагил мендан.

Истасанг, истасанг, қўшиқларим бор,
Баъзи яхши — ёмон тўқишларим бор.
Гар шеърни севмасанг, сўкишларим бор,
Омон айламакни кутмагил мендан.

ЭСЛАШ

Ҳар тонг қаршилардим сени шу йўлда,
Билмам, қайларгадир шошиб ўтардинг.
Илк баҳор селидай тошиб ўтардинг,
Нигоҳсиз кимсага, на ўнгу сўлга.
Мен дердим, бу қизнинг қайда гўшаси,
Йўлларида унинг кимдир зормикан?
О, у севгисидан бахтиёрмикан
Ва ё манзилида хазон тўшаги?
Энди йўлларимиз тушди кўп йироқ.
Босилди қалбдаги ўшал тўфонлар.
Қайдасан, қалбимни тирнаган сўроқ,
Қайдасан, илҳом бахш айлаган онлар?
Қайдасан, мен сени унутгим келмас,
Умр йўлларимнинг тотли дамлари?
Бунда ўтган бир йил, қайғу ҳам ҳавас,
Ёниш, ўртанишлар, хаёллар бари...

ИБОДАТ

Дунёдан розиман дема ҳеч қачон,
Десаиғ ҳам, сўйлагил саҳрога, тоққа.
Чунки сени тинглаб, кимдир ўша он.
Нега розисан, деб тутгай сўроққа.

Дунёдан норизо бўлсанг ҳам агар.
Сўз дема, бардош қил азоб, фироққа.
Чунки сени тинглаб, кимлардир баттар,
Нега, деб албатта, тутгай сўроққа.

Дунё ишларига боқма ҳеч хайрон,
Жимгина назар сол кўҳна бу корга,
Олис кечалари ёлғиз қолган он,
Дилингни оч фақат парвардигорга.

ИНСОН

Олдига келганни қайтармай емоқ
Аслида, ақли йўқ ҳайвоннинг иши.
Оғзига келганни қайтармай демоқ
Ноқису бефаҳм, нодоннинг иши.

Таважжуҳ айлади тангри таоло,
Муқаддас саналди инсон деган ном.
Инсонни эътироф этмаган асно
Иблис ҳам қувилди Аршдан батамом.

Қўзингнинг ўнгида ўсгандек экин
Раббим ҳам огоҳдир ҳар зум ҳар ишдан.
Рўза-ю парҳезда муддат бор, лекин
Ҳамиша ҳазар қил ҳаром-ҳаришдан.

ОНА

Кимдир савол берди:— Айтгил, Муҳаммад,
Ёлғиз сен Расулсан буткул оламга.
Кимга кўп яхшилик айлай, ўзинг айт,
Ота-онамгами? Ёхуд боламга?

Расул жавоб қилди:— Тингла, биродар,
Гапимни уч бора қулоққа илгил.
Имкон топа олсанг дунёда агар
Энг аввал онанга яхшилик қилгил.

Бу ҳикмат шарҳини ўйладим узоқ
Ростдан она эрур қиблан олам.
Гарчи барчамиз ҳам падармиз, бироқ
Онадан туғилган пайғамбарлар ҳам.

ТАВБА

Сен гуноҳ қилдингми, бечора банда,
Сен шайтон макрига учдингми ногоҳ.
Тинчинг қолмадими руҳ ила танда,
Энди надоматлар бўлдим ҳамроҳ.

Энди чора излаб, ахтариб нажот,
Кезурсан, дастингда на имкон, на эрк.
Гуноҳкор кимсанинг қошида наҳот,
Қопқалар ёпилгай, остоналар берк.

Йўқ, ҳали оламда мавжуддир шафқат,
Йўқ, ҳали тебранур меҳр бешиги.
Тавба қил, тавба қил, тавба қил фақат,
Сенга очиқ фақат тавба эшиги.

БАНДАГА СИҒИНМА

Ҳеч қачон бандага сиғинма, банда,
Зулм қилса агар, золимга лаънат.
Битта руҳ яшайди ҳар битта танда,
Инсоннинг авлиё бўлмоғи ғалат.

Гарчи бу дунёда бордир нодонлик,
Тафаккур, Ақлнинг кошонаси бор.
Қисматдан ҳеч кимса топмас омонлик,
Олдинда ажалнинг остонаси бор.

Сеҳрга нечоғлик каломинг бурма,
Лазизроқ сўз йўқдир сўзидан ортиқ,
Дунёда дўст излаб қанча югурма,
Азизроқ дўст йўқдир Ўзидан ортиқ.

ШОҲ ВА ГАДО

Ногоҳ пайдо бўлди даврада гадо,
Давра аҳли эса шоҳлар эдилар.
Улар таажжубда қолиб шу асно,
Гадога боқишиб:— Кимсан?— дедилар.

Бир кун пайдо бўлди даврада подшоҳ,
Давра аҳли эса гадолар эди.
Улар ҳам таажжуб ичра баногоҳ:—
Подшоҳга боқишиб:— Сен кимсан?— деди.

Ғайбдан садо келди:— Тингла эй банда,
Барчангга яратгум ягона макон.
Бир-биринг камситиб қилма шарманда,
Ахир иккинги ҳам эрурсиз меҳмон.

РИОЯ

Агар сен қиблага бурмасанг юзни,
Беш маҳал сажда-ю, намозинг бекор.
Жаннатга ҳеч қачон тикмагил кўзни,
Агар бир мўминга етказсанг озор.

Ҳижратинг шунчаки саёҳат эрур,
Унутар бўлсанг гар зарра иймонни.
Маккага еттиқат борганча бўлур,
Бошини силасанг ўксик инсонни.

Аллоҳнинг номига қасаминг абас,
Дилингда бор эса ҳасад ҳам риё.
Нуқсингни беҳуда яширмагил, бас,
Баридан воқифдир Тангри таоло.

САВОБ

Дасти қисқаларни камситма зинҳор,
Савобнинг каттаю кичиги бўлмас,
Кимнингдир давлати беҳуда бисёр
Ва лекин бахилдир, толеи кулмас.

Оч қолган гўдакка саховатли зот,
Яримта хурмони дилдан илинди,
Билгилки, бу ҳиммат шу зум, шу заҳот,
Бус-бутун савоб деб қабул қилинди.

Демишлар савоб иш офатни тўсиб,
Эзгулик йўлига шайлангусидир.
Энг кичик ҳиммат ҳам тойчоқдек ўсиб,
Тулпордек савобга айлангусидир.

ХОЖА ВА ШОИР

Қабила Хожаси шоирга бир кун
Оқтуя мингизди, кўргизиб ҳурмат.
Хожа ўз ишидан бўлди кўп мамнун,
Бамисли Расулга йўлиққа уммат.

Хожадан сўрашди:— Айтингиз, жаноб,
Улуғ бу эҳсондан недур муддао?
Шоир-ку бир дарвиш-фақир ва хароб,
Шеърига шу қадар мафтунмисиз ё?

Хожа жавоб қилди:— Бўлмангиз ҳайрон,
Ким ҳам айри тушар ахир элидан.
Шоирнинг шеъри-ку, ёқар бегумон,
Мен кўпроқ кўрқаман унинг тилидан.

СЕН КАБИ

Онангни отангга хатлаб берганда
Гувоҳ бўлмаганман ишонгил, ахир.
Боқурсан, юзингда қув заҳарханда,
Дунёни гўёки мен этдим тахир.

Босган қадамимдан чақнамас олов,
Даъво қилмасман ҳеч абадиятга.
На кўрғон қурдиму на тутдим ялов,
Доим йўлдош бўлдим оддий ниятга.

Бошни кўп қотирма сен кимсан дебон,
Кимнинг хеш, киннингдир андасидирман.
Ўткинчи дунёда мен ҳам бир меҳмон,
Худонинг сен каби бандасидирман.

ОНАМГА ХАТ

Қайтгим келди, онам, ёнингга,
Юрагимда исмсиз дардлар.
Совуқ хонам, соат чиқ-чиқи,
Ташқарида хазонрез боғлар,
Ёмғирнинг жим хониш қилиши..
Бариси ҳам нечундир бу дам
Туширмоқда сени ёдимга..
Қайтгим келди, онам, ёнингга.
Юрагимни очиб гапирсам,
Кам-кам бўлар менда бундай ҳол.
Шодмон юрсам, менинг ёдимга
Сен тушмайсан, ростдан, онажон.
Ногаҳоний бундай ҳолда-чи,
Шундай кўргим келади сени.
Айтсам сенга бор гапларимни,
Орзуларим, ҳасратларимни,
Йиғлаб, кулиб айтгим келар, ҳа,
Одамларнинг қадру қимматин,
Англамаймиз бирга бўлганда,
Аммо ногоҳ узоққа тушсак,
Ё танҳолик ҳасратин чексак,
Баъзан шундоқ,
Одам зотининг тирноғига зор бўламиз, ҳа!
Тушунмайман бул ҳақиқатни,
Сен-ку ахир онасан, она..
Она, ранжимагил хатимдан,
Мен ростини ёздим, шод дамим
Сен тушмайсан асло эсимга.
Аммо ҳаёт ўзи, биламан,
Солар сени ёдимга бот-бот,
Яъни, бошимизни доим ҳам
Она бўлиб силамас ҳаёт.

ОНАМНИ ЭСЛАБ

Шамол увиллайди,
Қор, бўрон тошиб,
Тепалик тўшига ўзни уради.
У ерда тупроққа бағрини босиб
Танҳо бир сағана маъюс туради.
Қошига чиқай деб бўзлаб йўл юрдим,
Қўкрагимни тилди изғирин, тикан.
...Нетай, онажоним, қанча одам кўрдим,
Сендан яқин кишим йўқ экан...

ОНА ДЕГАН НОМ

Дейдилар, қаҳрли баҳодирлар ҳам,
Жангларда жон берар чоғи мардона,
Беҳад азобларга чидаб сўнгги дам,
Битта сўз дермишлар шивирлаб: Она.
Улуғ бир донишманд оламни шарҳлаб,
Ахийри танибди туққан элини.
Забон бахш этганга эҳтиром сақлаб,
Она, деб атабди илк бор тилини.
Дунё шоирлари Ватан шаънига
Сифат ахтармишлар қатор ва қатор,
Ниҳоят, келмишлар битта маънига:
Бисёр бўлса агар бол ҳам беқадр,
Такрор айтилганда рангсиздир калом.
Бу ёруғ оламда Ватан биттадир,
Биттадир дунёда Она деган ном!

ҲАР ҚАНДАЙ ДАМДА ҲАМ

Қўнглинг совимасин қилар ишингдан,
Ҳафсаланг сўнмасин ҳеч қачон,
Маъно тополмайсан ўз турмушингдан,
Туссиз, зерикарли кўринар жаҳон.
Қўҳна обжувоздай айланар дунё,
Оҳанги мияннга сассиз қуюлар.
Мингга киргандайсан ўзинг ҳам гўё,
Келажак ўтмишинг қабри туюлар, дая
Яшайсан номи йўқ бир дардга тўлиб,
Томирда қонинг ҳам гўё оқмайди.
Наинки дўст сўзи, наинки маҳуб,

Болангнинг шўхлиги ёқмайди.
Сокин кечалари, айвонда ёлғиз,
Олис юлдузларга боқасан тўйиб,
Улар ҳам кўзингга кўринар бу кез,
Жуда узоқ борса, ёнарқурт бўлиб,
Шундоқ, инсон дили ажиб муаммо,
Койима бундайин ҳолати учун.
Қўлингдан келса гар мадад бер, аммо,
Ҳар қандай дамда ҳам сен уни тушун.

КҮНГИЛ

Мендан кўнгил уз дейсан,
Қандоқ қилиб узурман.
Сендан кўнгил узган чоғ,
Хазон каби тўзурман.
Тош каби ё кўчгайман,
Тоғларимни айлаб тарк,
Қуш каби ё учгайман,
Боғларимни айлаб тарк.
Ё денгизсиз қайиндай
Қолиб кетгум узлатда,
Қарвонидан адашган
Кимса каби кулфатда.
Ё ўт тушган дарахтдай
Ич-ичимдан ёнгайман,
Сен бўлмасанг, муҳаббат
Қаъбасидан тонгайман.
Мендан кўнгил уз дейсан,
Қандоқ қилиб узурман,
Қандоқ қилиб бу кўнгил
Иморатин бузурман.
Узингга ҳам, азизам,
Раҳм этсанг-чи бир қадар,
Не бўлурин билмассан,
Сендан кўнгил узсам гар.
Уйлайсанки, бир тараф
Омон қолур, соғ қолур.
Узилган ул жойда ҳам
Чандиқ қолур, доғ қолур...

УТИНЧ

Чиндан ҳам асримиз бормоқда ўсиб,
Ҳар қандай кулфатга турмоқ керак шай,
Ажабмас, бобосин бурчакка қисиб,
Насиҳат ўқиса бирор болакай.

Ажабмас, эрта кун бир шоир укам,
Шеърлар ёзиб юрса Сомон йўлида.
Ажабмас, йўқолса ажаб сўзи ҳам,
Таҳрир топса Инсон замон қўлида.

Ҳар кимга ўз даврин йўриғидир ёр,
Майли, тап тортмагин сен ҳам ҳар ишдан.
Болам, фақатгина бир ўтинчим бор,
Ҳазар қилсанг басдир ҳаром-ҳаришдан.

УЗЛАТ

Менга узлат керакдир,
Издихомдан тўйганман,
Тўда-тўда жойларга
Энди бормай қўйганман.
Изтиробли турмушнинг
Савдоси зўр бағоят,
Инжа, нозик руҳни у
Енгиб олди ниҳоят.
Узлат излаб бормаган
Жойим балки қолмади,
Ҳеч бир гўша келгин деб,
Оғушига олмади.
Узлат қайда мен учун,
Балки йироқ элларда,
Қадам етмас тоғларда,
Ит яшамас чўлларда.
Уёқларга йўлимни
Бура олмай ҳайронман,
Нечук ўксук бандаман,
Нечук бахтсиз инсонман.
Дўсту ёрдан юрагим
Айрилар нари-нари,
Узлатнинг соғинчи бу,
Ёлғизлик дарди бари,

Қай ёвуз куч дафъатан
 Солди мени бу ҳолга,
 Нечук уйғоқ идроким
 Мойил бўлди малолга.
 Замон-замон баҳона,
 Дўстлар юзин бурдилар,
 Энди улар ўзга юрт,
 Ўзга маскан қурдилар.
 Мен улардан йироқда —
 Танҳо қолдим оқибат,
 Ҳаттоки, жонзотлардан
 Безган бир дарвешсифат.
 Энди мен қаён бориб,
 Қай йўл билан кетгайман.
 Қайга элтиб оёғим,
 Қай узлатга етгайман.
 Билдимки мен, неки бор
 Бевафодир ушбу кун,
 Кечирганим-кўрганим
 Бебақодир ушбу кун.
 Менинг каби мардуд дил
 Топилгайми, билмасман,
 Гирёндирман, ғафлатни
 Кипригимга илмасман.
 Мен узлатни элимнинг
 Юрагидан ахтаргум,
 Уксукларнинг энг пинҳон
 Тилагидан ахтаргум.
 Дарвозангни чертиб мен
 Келсам, жонажон укам,
 Ташрифимни қабул эт,
 Меҳмоннавоз, эй бекам.
 Юз ўғирма, бу йўлчи
 На қувонч, на кулфатдир,
 Унинг ёлғиз илинжи
 Узлат эрур, узлатдир...

БЕГОНАЛИК

Эй ўқи камондан қочади йироқ,
Тоғлардан қочади дарё ва булоқ.

Булутлар бағридан қочади ёмғир,
Сукунатдан қочиб шамоллар санғир.

Нафис чечакларнинг хушбўй атри ҳам
Гунчалар қўйнидан қочар дамодам.

Гар тўлқин бўшлиққа қучоғин очар,
Ваҳший қояларга бош уриб қочар.

Бургут панжасини ердан узган он,
Товушқон қочади бутазор томон.

Огоҳ бўлсанг агар олам сиридан,
Дунёлар ҳам қочар бири-биридан.

Шу тахлит яшайди буюк кинот,
Манзилин тополмас идроксиз ҳаёт.

Бироқ йироқ тушса инсондан инсон,
Бу ҳолнинг шарҳига не дейсан, эй, жон!

Она фарзандига қучоғин очса,
Фарзанд-чи, онадан минг фарсаҳ қочса.

Қочса бир-биридан ўғил ҳам падар,
Ёдини унутган телбалар қадар,

Дўстлар бир-биридан қочсалар зимдан,
Бош олиб кетгудек шаҳри азимдан.

ҲАСРАТ

Қочган ҳам, қувган ҳам
Аллоҳим дейди,
Қочган ҳам, қувган ҳам
эмасман, дўстим.
Менинг изтиробим шул эди,
Инсондан ўзгани демасман, дўстим.

Инсон-ки то ҳануз ваҳший ва ғаддор.
Бир-бирин тинимсиз қулатар чоҳга,
Бундайин қисматга кўникмоқ душвор,
Нетай ҳасратимни айтгум Аллоҳга.

ҲОЖИЛАР

Ҳалоллик Исломда энг олий матлаб,
Тўғрилик Муслимнинг асл гултожи,
Бир куни ўртада Шайтон оралаб,
Ҳожининг ҳаменин урди-ку, ҳожи.

Қайси бир ўлкадан келган кекса чол,
Бор-йўқ бисотидан бўлди мосуво.
Не қилсин? Чорасиз тураберди лол,
Дилида шукрона, тилида дуо.

Ўғри ҳожи эса мамнун ишидан,
Тинмайин саждага эгилар боши.
Нобакор банданинг бу қилмишидан
Бадтароқ қорайди Қаъбанинг тоши!

* * *

Эҳром кийиб олган икки мусулмон
Бир-бирин сўкишиб чой талашарди.
Асли билмасдилар, шу зум икковлон
Дўзахнинг тубидан жой талашарди.

* * *

Кезиб бу шаҳарни балки ҳоргайсан
Ва лекин Аллоҳга дилинг ёргайсан.
Адаша-адаша Маккани топдинг,
Энди адашсанг гар қайга боргайсан.

ИСТИҚЛОЛ ҚУШИҒИ

Муруввату маърифатдир буюкликнинг нишонаси,
Қадам қўйинг, мана сизга асл йўлнинг остонаси,

Жаҳон ичра буюк юртни улуғ дoston этайлик биз,
Замон келди Ватан бағрин гўзал бўстон этайлик биз.

Минг-минг шукур, келиб даврон истиқлолга эришдик
биз,
Хароб бўлган хонадонни бутламоққа киришдик биз,

Жаҳон ичра буюк юртни улуғ дoston этайлик биз,
Замон келди Ватан бағрин гўзал бўстон этайлик биз.

Иймон нури оқиб турар бир гавҳар бор қонимизда,
Не-не буюк боболарнинг бардоши бор жонимизда,

Жаҳон ичра буюк юртни улуғ дoston этайлик биз,
Замон келди, Ватан бағрин гўзал бўстон этайлик биз.

Олдиндадир ҳали заҳмат, олдиндадир имконимиз,
Етишгаймиз келажакка, покизадир виждонимиз,

Жаҳон ичра буюк юртни улуғ дoston этайлик биз,
Замон келди, Ватан бағрин гўзал бўстон этайлик биз.

ДОРУЛФУНУНИМ

Агар дафъатанда ўтларда ёнсам,
Албатта ўртаниб сен ҳам ёнгайсан.
Эзгулик йўлида магар қувонсам,
Шубҳасиз энг аввал сен қувонгайсан.

Демакки падарсан менга меҳрибон,
Демакки онамсан, ёп-ёруғ куним.
Мададим теголса сенга бирор он,
Бахтли бўлар эдим, дорилфунуним.

СЕН БАҲОРНИ СОҒИНМАДИНГМИ?

Уйғонгувчи боғларни кездим,
Топаи дедим қирдан изингни
Ёноғингдан ранг олган дедим —
Лолазорга бурдим юзимни,
Учратмадим аммо ўзингни,
— Сен баҳорни соғинмадингми?

Узоқлардан залворли тоғлар
Хаёлимни келдилар босиб.
Кечди қанча интизор чоғлар,
Васлинг менга бўлмади насиб,
Сенсиз мен ҳам, баҳор ҳам ғариб,
— Сен баҳорни соғинмадингми?

Унгурларда сакрайди оҳу,
Наъматакда саъва миттижон.
Қорликлардан сипқорилган сув
Дараларда уради жавлон.
Нигоҳимдан фақат сен пинҳон,
— Сен баҳорни соғинмадингми?

Мана, бугун Наврўзи олам,
Дўстларимга гуллар тутарман.
Қайлардасан, севгили эркам...
Қўлимда гул, сени кутарман,
Умрим бўйи чорлаб ўтарман:
— Сен баҳорни соғинмадингми?

МЕН НЕЧУН СЕВАМАН ЎЗБЕКИСТОННИ?

Мен нечун севаман Ўзбекистонни?
Тупроғин кўзимга айлаб тўтиё.
Нечун Ватан дея еру осмонни,
Муқаддас атайман, атайман танҳо.
Аслида, дунёда танҳо нима бор,
Пахта ўсмайдими ўзга элда ё?
Ёки қуёшими севгимга сабаб?
Ахир қуёшли-ку, бутун Осиё.
Мен нечун севаман Ўзбекистонни?
Боғларин жаннат деб кўз-кўз этаман,

Нечун ардоқларман тупроғини мен,
Упаман: «Тупроғинг бебаҳо, Ватан»
Аслида тупроқни одил табиат
Тақсим айлаган-ку ер юзигга тенг.
Нечун бу тупроқ деб йиғлади Фурқат,
О, Қашқар тупроғи, қашшоқмидинг сен?!
Хўш нечун севаман Ўзбекистонни,
Сабабини айтгин десалар менга,
Шоирона, гўзал сўзлардан олдин
Мен таъзим қиламан она халқимга.
Халқим, тарих ҳукми сени агарда
Маңгу музликларга элтган бўлсайди,
Қорликларни макон этган бўлсайдинг,
Меҳрим бермасмидим ўша музларга?
Ватанлар, Ватанлар,
Майли, гулласин,
Боғ унсин мангулик музда ҳам, аммо
Юртим, сени фақат бойликларинг-чун
Севган фарзанд бўлса, кечирма асло!

УЛҒАЙИШ

Бебош эдим бир вақтлар мен ҳам,
Бўшамасди ўйиндан қўлим.
Кўп насиҳат қиларди отам:
— Бир озгина оғир бўл, ўғлим.
Катта бўлиб қолдинг ҳар қалай,
Тутиб олгин ўзингни энди.
Йиллар ўтди, санқидим талай.
Тутиб олдим ўзимни энди.
Энди шўхлик қаёқда дейсиз,
Юришларим сипо ва ўйчан.
Суронларга боқаман фарқсиз,
Бир маҳаллар чопардим шўхчан.
Минг ўйлайман сўзлар сўзимни,
Оқибатин кўрар кўзларим.
Авайлайман доим ўзимни,
Ёш эмасман ахир, дўстларим,
Керак бўлиб қолар бир куни,
Ҳеч кимсани ёмон демасман.
Қўрқоқ деманг, дўстларим, мени,
Энди ахир гўдак эмасман...
Энди дилда ҳокимдир тоқат,

Ҳурматни ҳам ўргандим, мана:
Мен онамни сен дердим бир вақт,
Энди бўлса Сиз дейман, она...
Етакламас энди туйғулар...
Турмушимда қатъий қонда.
Бир вақт мени бола дердилар,
Энди бўлса ҳурмат жойида.
Ишлар шундоқ юришса, қаранг,
Арбоб бўлиб қолгум эрта-кеч,
Тутиб олдим ўзимни аранг.
Энди қўйиб юбэрмасман ҳеч.

ТАБИАТ

Узоқларда қолди туғилган уйим,
Ажиб болалигим қолди узоқда.
Қолди ҳаммомпишга кўмилган ўйим.
Қолди сингилларим бари йироқда.
Энди мен эслайман кўзларимда нам,
Ўша йилларимнинг оташ сеҳрини.
Қўмсаб талпинаман гоҳи-гоҳи дам
Мунис сингилларим маъюс меҳрини,
Шундай пайтда ўзинг айлагил шафқат,
Сингил бўла қолгил, менга, табиат.

Ақлим танидиму қошимда шу кун,
Жасур акаларим сафини кўрдим.
Уларнинг бари ҳам ботир ва дуркун,
Мен улар сафига шеър билан кирдим.
Энди мен эслайман кўзларимда нам,
Ўша давраларнинг оташ сеҳрини
Қўмсаб талпинаман гоҳи-гоҳи дам
Жасур акаларим ажиб меҳрини.
Шундай пайтда ўзинг айлагил шафқат,
Ака бўла қолгил менга, табиат.

Утган кунларимга боқиб мунтазир,
Соғинчдан ёнади ёнган бу жоним.
Афсуски, ёнимда эмассиз ҳозир,
Донишманд устозим — сиз, отажоним.
Энди мен эслайман, кўзларимда нам,
Ҳикматли сўзларнинг оташ сеҳрини.
Қўмсаб талпинаман гоҳи-гоҳи дам,

Донишманд отамнинг шафқат, меҳрини.
Шундай пайтда ўзинг айлагил шафқат,
Ота бўла қолгил менга, табиат.

Мен азиз онамни тупроққа қўйдим,
Ҳали тинган эмас кўздаги ёшим,
Олис кечалари ҳижронда куйдим,
Энди қай сийнага қўяман бошим.
Энди мен эслайман кўзларимда нам,
Она деган сўзнинг қайтмас сеҳрини.
Қўмсаб талпинаман ҳар зум, ҳар қадам
Онам оғушини, онам меҳрини.
Шундай пайт ҳам ўзинг айлагил шафқат,
Она бўла қолгил менга, табиат.

ЁЗАЖАКМАН

Дўстлар, демангиз, мен шеъру дoston ёзажакман,
Мен шеъру дoston ичра бир афғон ёзажакман.
Ҳайрона боқур бу маним аҳволима ҳар ким,
Мен эрсам ўзгалар аҳволига ҳайрон, ёзажакман.
Шоир дилига қилма ҳавас, бут эса бағринг,
Шоир юрагин доимо вайрон ёзажакман.
Солди дилима қанча алам ул шўхи бадхў,
Билмамки, ахир қай бири қурбон, ёзажакман.
Осмон элининг турфа-туман юлдузи кўпдир,
Хўбдир бариси, равшани — чўлпон ёзажакман.
Сен шеърга қўлинг чўзмагил, эй жоҳили нокас,
Бўлсанг-да худо: номингни шайтон ёзажакман.
Бошингга агар қўнса шу кун шарпан иқбол,
Пойингга элим, бош уриб қурьон ёзажакман.
Қулдир демангиз гарчи номи Абдулла эрурман,
Расул ҳам эмас, йўқ ҳали унвон ёзажакман.

ЮРТИМ ШАМОЛИ

Йўлларда елдишим мисоли елдим,
Еллар водийсига бошлади ҳавас.
Елвагай Ҳисорнинг бағрига келдим,
Сен эсинг — таралди сийм танда атлас,
Сен эсинг — очилди ёрнинг жамоли,
О, юртим шамоли, юртим шамоли.

Мен-ку, бу дунёда бир зори висол,
Қарбало даштида Мажнун сифатман.
Шамоллар ичида мен ҳам бир шамол,
Чечаклар атридан мен ҳам сармастман.
Лекин сен руҳимнинг мангу хаёли,
О, юртим шамоли, юртим шамоли.

Қанча шамолларга юзимни бурдим,
Улардан эдилар турфа хил нафас.
Уларда гоҳ қайғу, гоҳ шодлик кўрдим,
Тўхтамай ўтдилар бари ҳам бирпас.
Фақат қайғулардан сен ўзинг холи,
О, юртим шамоли, юртим шамоли.

Шамоллар эсгандир ушбу дунёда,
Шамоллар гоҳ қуюн, гоҳида довул.
Улар гоҳ ошкора, гоҳо рўёда
Қанча бўстонларни совурган буткул.
Лекин сен бўлмагин боғлар заволи,
О, юртим шамоли, юртим шамоли.

Эсин, эй боғларнинг жамоли кулсин,
Мовий нафас билан тўлсин этаклар.
Учқур қўшиқларга бу олам тўлсин,
Шаънингга шоирлар айтсин эртаклар.
Эсин, Ватанимнинг таралсин боли,
О, юртим шамоли, юртим шамоли.

Мени чорлаётир олий бир жамол,
Билмасман, оҳ унга қачон етурман.
Бу гулшан водийда мен ҳам бир шамол,
Шамол каби келдим, шундай кетурман.
Лекин Абдулланинг боқий камоли —
О, юртим шамоли, юртим шамоли.

ҚУТЛОВ

Йиллар ўтаётир пояма-поя,
Йилар — умидларга оташин чароғ.
Замон-ку фазода билмас ниҳоя,
Ўтган фурсатлар ҳам қайтмагай бироқ.

Умрдан йил ўтса, яширмоқ нечун,
Юрак симоб янглиғ титрагай ҳар гал.
Устоз лутф этгандай, ҳар фурсат учун,
Қудратли қўл билан қўййлик ҳайкал.

Кечган ҳар онгингга назар солсанг гар,
Шоирнинг шоҳ сатри раводир балким,
Олтин уйди ахир фазолар қадар,
Менинг бобо юртим, азамат халқим.

Ҳали офтоб ишга шимармасдан енг,
Ҳали Зухро кўкдан боққанда яккаш,
Туманли далалар қўйнида кездинг,
Менинг сингилгинам, мунис, жафокаш.

Сенинг меҳнатингдан тупроқ очиб зар,
Ватаним беқиёс бўстон бўлгуси.
Сенинг шавкатингни ёзаверса гар,
«Шоҳнома» янглиғ бир дoston бўлгуси.

Мадҳу санолардан хижолат каби,
Қизларнинг ёноғи ёнади гулгун,
Бу кўҳна оламнинг ҳар тўрт тарафи,
Не ажаб, қутласа сизларни бугун.

Бунчалик шон-шуҳрат учрамас тайин,
«Минг бир кеча»ларнинг афсонасида.
Юртим, сени яна қутлаб қўяйин,
Қутлуғ Янги йилнинг остонасида.

Мангулик водийси узра билмай ҳад,
Йиллар-ку югурик ел каби ўтгай.
Халқим, юксалавер офтобдай баланд,
Қутлуғ замон сенга елкасин тутгай.

Сенинг шавкатингни улуғлаб юрсин,
Буюк анжуманлар, олтин сатрлар.
Тегрангда лоҳ қотиб, бош эгиб турсин,
Ўтган ва ўтажак йиллар, асрлар.

* * *

Келдим қошингизга чопиб, энтикиб,
Майсага бурканган тоғ этаклари.
Уч ой йўлингизда ётдим кўз тикиб,
Эй, баҳор бекачи — май чечаклари.
Гарчанд юрагимга гул рухсоридан
Хазон япроқлари энди яқинроқ.
Ҳар нечук қиш фаслин тунд дийдоридан
Жажжи капалакнинг васли ширинроқ.
Қалдироқ гумбурлар юксак тоғларда,
Чилтор қилларидай таралар ёмғир.
Шамол шовуллайди қадим боғларда,
Буюк, кўҳна дунё кўпчийди оғир.
Мен унинг қўйнида кездим сабодай,
Қорлардан лоларанг оловлар ёқдим.
Бир зум шаҳаншоҳлик теккан гадодай,—
Умр ўтар, дедим дунёга боқдим.
Қучоқ оч, дилбарим, шу гул наҳорга,
Туманли туйғулар босмасин оғир.
Илтифот қилмасак жажжи баҳорга,
Нуроний куз билан сийламас ахир.

* * *

Болалик йилларим эслайман оз-оз —
Босиқ уйқу ичра ётганда олам,
Тонглар қулоғимга келарди овоз;
«Ғафлатда ётмагил, эркатой болам».
У жажжи баҳорнинг шўх саси эди,
У мунис онамнинг нафаси эди.

Йиллар ўтди, бир оз улғайдик, бу кун —
Ватан хизматига бир қадар дастёр.
Олам ташвишидан юракда тўлқин,
Ватан қудратидан қалбда ғурур бор.
Энди сен чорласанг, токи танда жон,
Лаббай деяжакман, Ватан — онажон.

ИККИ СОНИЯ

Уйда тинчи бўлсин йигитнинг аввал,
Сўнгра бутун бўлсин дўстнинг имони.
Инсон юрагини тилкалар азал,
Шу икки нарсанинг буюк армони.
Биридан бошланар шу ёруғ олам,
Дунёга қўйилгай остонадан от.
Уйдан боши эгик чиқдими одам,
Уша куң тор унга буткул коинот.
Йигитнинг бир умри дўст билан бутун,
Дўст билан шириндир заққум ҳаёти.
Дўстдан панд еган чоғ не бор унинг-чун!
Бад унга ҳаттоки бор инсон зоти.
Буюк шиддат билан жўшаркан ҳаёт,
Шу икки нарсага биз гоҳ бепарво,
Шу икки сония ҳамдам бўлган зот,
Менинг назаримда, энг азиз сиймо.

ЙИЛЛАР АРМОНИ

Кимгадир яхши гап айтдик, биродар,
Кимдир бир умрга ранжиб ҳам кетди.
Кунни кеча ёш дердик ўзни бир қадар,
Бугун-чи, балоғат пайти ҳам етди.

Инсон ўз умрини ўйласа кўп вақт,
Қийнайди ўзидан ўтган қусурлар.
Кимгадир айтилгай қолган бир раҳмат,
Кимдандир сўралмай қолган узрлар.

Мукаммал кўрмоқчи бўлдик дунёни,
Етук бўлолмадик ўзимиз бироқ.
О, йиллар армони, йиллар армони,
Армон кўрмадим мен сиздан буюкроқ.

Инсонга тобемас, замон, инчунун,
Инсон юрагида аламлар қат-қат.
Фақат бир таскин бор, барчаси учун
Афсус чекабилсанг — шу ҳам бир давлат.

ИЗҲОР

Қанча диёрларда сайр этиб юрдим,
Қанча манзилларда туздим ошён.
Ва буюк ҳикматга ахир юз бурдим,
Сийланган жойида азиздир инсон.

Юртим сенда экан насибам тугал,
Сен ўзинг масканим, сен ўзинг шоним.
Сен онам, сен синглим, ёримсан, азал,
Эй жоним, жаҳоним Ўзбекистоним.

Иста, қисматимга ўзинг бер барҳам,
Иста, яхши кунда номим қилгил ёд.
Менсиз ҳам мукамал экан бу олам,
Менсиз ҳам бахтга ёр экан одамзод.

Юртим, фақат сенинг қўлингдан тутиб,
Болангдай эргашиб кета олсам бас.
Сен пири комилсан, мен сенга муҳиб,
Сени танимаган мени ҳам билмас.

ОНАЖОНИМ ШЕЪРИЯТ

Ҳамдам бўлдинг мен билан
 Ҳар қандайин кунларда,
Юлдуз бўлдинг чароғон
 Энг қоронғи тунларда,
Сухбат қурдик гоҳ шодон,
 Гоҳо ҳазин унларда,—
Энг олий бахтим менинг
 Онажоним, шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
 Жонажоним шеърият.

Сен билан бақамти то
 Бу оламда юрдим мен,
Турфа хил инсонларни
 Ҳам танидим, кўрдим мен,
Дўстлар билан гоҳ шодон
 Давронимни сурдим мен,
Энг олий бахтим менинг
 Онажоним, шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
 Жонажоним, шеърият.

Эсингдами, азизим,
 Ўтди қанча довонлар,
Ўтди қанча тўфонлар,
 Ўтди қанча ёбонлар.
Яхшиликдан сўз очдик
 Гоҳ дуч келса ёмонлар,
Энг олий бахтим менинг
 Онажоним шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
 Жонажоним, шеърият.

Ҳамдам бўлиб сен билан
 «Хамса»дан сабоқ олдим,
Иироқ-йироқ юлдузлар
 Сеҳрини дилга солдим,
Меҳмон эмас, қасрингда
 Балки бир умр қолдим,
Энг олий бахтим менинг
 Онажоним шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
 Жонажоним, шеърият.

Ҳар қисматга ҳар кимнинг
 Даврони сабаб бўлгай,
Шеър ун чекса шоирнинг
 Армони сабаб бўлгай,
Мен фаҳр этсам, умримнинг
 Ҳар они сабаб бўлгай,
Энг олий бахтим менинг
 Онажоним, шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
 Жонажоним, шеърият.

Гарчи мушкул кўп бўлди
 Мўъжаз менинг муҳитда,
Зухур этдим барчасин
 Ҳасратли бир сукутда,
Ҳақ йўлин топдим лекин
 Сен билан ёнган ўтда,
Энг олий бахтим менинг
 Онажоним, шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
 Жонажоним шеърият.

Англадимки, оламда
Юрт танҳо, Ватан танҳо.
Банд этган хаёлимни
Тенгсиз шул чаман танҳо,
Нокаслар эмас, йўқ, йўқ,
Ёлғиз сен баланд, танҳо,
Энг олий бахтим менинг
Онажоним, шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
Жонажоним, шеърият.

Умид ёрким, етгаймиз
Сен бирлан йироқларга,
Мақсудим ёқиб турган
У нурли чироқларга,
Дуч келмасак бас энди
Турфа хил фироқларга,
Энг олий бахтим менинг
Онажоним, шеърият.
Топган тож-тахтим менинг
Жонажоним, шеърият.

Ҳақ сенга мурод ўлсин,
Шавкатинг на зар, тилло
Ҳақ деганнинг умри ҳам
Ҳақ каби узун, илло,
Бошин эггай ҳамиша
Остонанда Абдулло,
Энг олий бахтим менинг
Онажоним, шеърият,
Топган тож-тахтим менинг
Жонажоним шеърият.

ДУНЕНИ ҚИЗҒАНМА

Дунени қизғанма мендан, азизим,
Мен сенинг кўчангдан ўтмасман зинҳор.
Менинг бу оламда ўз айтар сўзим
Ва ўзим сиғинар мозорларим бор.

Дунени қизғанма мендан, азизим,
Сен ичган булоқдан ичмасман асло.
Сен юрган тоғларда қолмагай изим,
Сен кечган дарёдан кечмасман асло.

Дунени қизғанма мендан, азизим,
Қалбингни ёқмасин шубҳа ва сўроқ,
Мен ўзга манзилга тикканман кўзим,
У сенинг кулбангдан жуда ҳам йироқ.

ИШОНЧ

Табиат, ишончдан айирма сира,
Айирма, ўчмасин дилдан шукуҳинг.
Бенишон йўқолиб кетгандан кўра,
Яхши-ку, тентираб юрса гар руҳинг.

Тимқора осмонга ой чиқса дилбар,
Заминга тўкилса нури сар-сари.
Булутлар ортидан боқолсанг агар.
Абадий йўқликдан афзал-ку бари.

Сен юрган боғларни бахтга тўлдириб,
Сайр этса шомларда дўст ила ёрон.
Уларни ўргулсанг шаббода бўлиб,
Ахир бу толенинг нимаси ёмон.

Бир куни фарзандинг ўксик дилида
Уйғонса ғамларни енгган муҳаббат.
Қапалак мисоли учиб йўлида,
Сен уни қутласанг, ахир бу не бахт.

Ғамгин ва беиқбол ёринг оҳ уриб
Болишга бош кўяр, кўзёши тахир.
Сен унинг тушига билдирмай кириб
Тасалло беролсанг, саодат ахир.

Сен-ки, хор вужудни бир кун, табиат,
Юлқиб оларкансан дилбар ҳаётдан,
Мени шу ишончдан айирма фақат,
Айирма сен мени шул бир бисотдан.

ОЛОМОНГА

Машраб осилганда қаёқда эдинг?
Лорқа отилганда қаёқда эдинг?

Суриштирганмидинг Қодирийни ё,
Қалқон бўлганмидинг келганда бало?

Ҳукмлар ўқилур сенинг номингдан,
Тарихлар тўқилур сенинг номингдан.

Нимасан? Қандайин сеҳрли кучсан?
Нечун томошага бунчалар ўчсан?

Қаршингда ҳасратли ўйга толаман,
Қачон халқ бўласан эй, сен — оломон?!

ҚОНУНИЯТ

Оқшом бароқ мушук лабини ялаб
Уйқуга кетади сиқчонни ўйлаб.
Сассиз қанот қоқар бойқуш тунлари,
Эс-ҳушида фақат қушнинг инлари.
Тулки тўқайларда изғийди гирён
Хаёлида унинг товуқ ё қуён.
Бургут юксакларда қанот қоқади,
У ҳам ўлжа излаб тубан боқади.
Бу-ку табиатда қонундир азал,
Фойдасиз бу ерда ахтарсанг масал.
Лекин оламда бор ўзга бир ҳолат,
Уни шарҳ этолмас ҳеч кимса,

ҳеч вақт.

Оҳ, фақат одамзод — фарзанди башар
Бир-бирин маҳв этиш қасдида яшар.

СИЗДАН НИМА КЕТДИ

Гарчи, яшамадим беиқбол, нигун,
Гарчи, давраларим нурлик, оташлик,
Нега, менинг дилим, титрайсан нечун,
Нечун юрагимни тирнайсан, ғашлик.

Не бу, эрта кетган ёшлигимми бу,
Ёки дўстларимдан орттирган ҳасрат?
Не бу, қандайин ҳис, қандайин туйғу,
Қандай номсиз меҳр, исмсиз нафрат?

Қирқ йил ҳам ўтибди мисли бир дамдек,
Қолгани не кечар — менга ноаён.
Вайрона тагида мажруҳ одамдек,
Тирмашиб яшайман ҳаётга томон.

Сиздан нима кетди, эй дўсти азиз,
Соғинманг менга ҳам бир зум ёмонлик.
Мендан нима кетди, сизга ҳам чексиз
Саодат тилайин, тилай омонлик.

ШОИРА ЗУЛФИЯ ОПАМИЗГА

Утган йиллар учун чекманг хижолат,
Узр сўрайберманг юрагингиздан.
Хижолатин тортсин ўзи табиат,
Табиат узрини сўрасин сиздан.

Заҳматкаш, меҳнаткаш шу қалам билан,
Буюк асримизнинг сиз ҳам нақлисиз.
Даврга гоҳ қувонч, гоҳ алам билан,
Баҳо бермоқликка сиз ҳам ҳақлисиз.

Табаррук бир ёшга етибсиз Омон,
Аллоҳим кун берса адоғи бўлмас,
Агар юракларни забт этса инсон,
Ундайин умрнинг саноғи бўлмас.

Қоронғу тунларда оловли сўзни,
Қимки машғал қилса толе унга ёр.
Бахтли аёлман деб атабсиз ўзни,
Сиздай шоири бор халқ ҳам бахтиёр.

СОҲИБҚИРОН

(Ангора яқинидаги тепаликда Темур чодир. Ташқаридан ғовур-ғувур, отлар кишнаши, филлар нағраси эшитилиб туради. Чодир ичида тахтда Амир Темур. Унинг атрофида шахзодалар, амирлар, лашкарбошилар).

Ш ай ху л и с л о м

Олампа ноҳ, изн беринг.

Т е м у р

Гапиринг, ҳазрат.

Ш ай ху л и с л о м

Кеча тунда мунажжимлар — ахтаршунослар
Юлдузларнинг ҳолатига обдон боқишиб,
Хосиятли топишибди бугунги кунни.

Т е м у р

Қутлуғ таъбир.

Аммо бугун Боязид билан

Амир Темур жангга кирар.

Мунажжимлармас.

Шайхулислом, билиб қўйинг ҳасратимни Сиз.

У ҳам муслим, мен ҳам муслим.

Бу не кўргулик.

Ш ай ху л и с л о м

Гап шундаки, муслимликдан Боязид йироқ,

У Мария исмлиқ бир насоро қизни

Никоҳига олиб қўймиш.

Сиз — асл муслим.

Т е м у р

Жанг тақдирин ҳал этажак шу жиҳат,

Иншооллоҳ.

Худо менга мадаккор бўлгай!

Шайхулислом ва бошқалар
Иншооллоҳ, Иншооллоҳ!

Темур

У ҳам туркий, мен ҳам туркий.
Бу не густоҳлик!
Самарқанддан етиб келган менинг лашкарим
От суради акаси ё укаси томон.
Юрагимни ўртар бу ҳол.
Лекин мажбурман.
Ҳар қандайин муҳораба олдидан доим
Аллоҳимдан мадад сўраб, ёлбораман мен.
Шайхулислом, зафар тилаб тиловат қилинг.

Темур

(Шайхулислом тиловат қила бошлайди)

(Шаҳзодалар, амирларга)

Шунқорларим,
Улуғ жангга кираётирсиз.
Унг қанотни топширгайман сенга, Мироншоҳ,
Сўл қанотни бошқарасан Шоҳруҳ Мирзо Сен!
Самарқанддан лашкар билан мадад бергани
Етиб келар амирзода Муҳаммад Султон.
Обонғортни фақат ўзим назорат қилгум.
Ҳозиргача маълум бўлган хабарга кўра
Жангга чиқмиш ёв тарафдан тўрт юзминг лашкар.

Шаҳзодалар, амирлар

Олампаноҳ, Аллоҳдану Сиздан куч олиб
Ҳар қандайин ёғийни ҳам тор-мор этгаймиз.

Темур

Болаларим, бу оғир жанг.
Билинг, бу жангда
Румонинг ўз лашкарлари ҳимоядадур.
Улар ахир ўз юртларин қўриқлагайлар.
Уйлаб кўринг,
Агар улкан бир қайрағочга
Ўзга жонзод яқинлашса,
Уша заҳоти
Қайрағочда ошён қурган жамъи парранда
Чийиллашиб, чувиллашиб жангга шайланар.
Аммо Румо ерида мен ўзга эмасман,

Мен мусулмон амириман!
Насабим туркий!
Адолат ва дини Ислом посбонидирман.
Фармонимга қулоқ тутинг.
Бизким, мулки Турон,
Амири Туркистонмиз.
Бизким, миллатларнинг
Энг қадими ва энг улуғи
Туркининг бош бўғинимиз.
Аллоҳ Сизга мадад бериб, Зафар ёр бўлсин!
Нақоралар чалинсин.
То еру осмонни
Бизнинг лашкар суронлари чулғаб олсинлар.
Ёғийларни таҳликага солсин бу сурон.
Наърамизга жўр бўлсинлар жанговар филлар.
Ясовуллар ҳар дақиқа менга пайдар-пай
Етказишиб турадилар жанг тафсилотин.
Саркардалар, Сизга рухсат
Аллоҳу акбар!
(Амирлар, саркардалар чиқадилар.
Темур эшикбон — ясовуяга)
Энди эса чорланг буён Аловиддинни.
У бетимсол бир истеъдод, шатранж устаси.
Самарқанддан атай уни олиб келганман.
(Аловиддин киради)

А л о в и д д и н

Олампаноҳ, чорламишсиз...

Т е м у р

Ҳа, Аловиддин,
Сен билан биз неча йилки шатранж сурамиз.
Аммо билки, бу галгиси бошқача ўйин.
Бу — бошқа жанг! Доналарни тер, Аловиддин.
(Аловиддин шатранж доналарини теради. Темурда
оқ доналар)
Эшитгансан, Аловиддин,
Ёшлик чоғимдан
Мен шатранжга ишқибозман.
У нозик ўйин.
Уни тенгсиз санъат дея таъриф этарлар.
Бироқ шатранж ўхшар кўпроқ жанг санъатига.

А л о в и д д и н

Қани, юринг, олампаноҳ.

Темур

Юрди, сипоҳим,
Қани олға, пиёдалар,
Зафар ёр бўлсин.
(Чодир ташқарисидан жанг садолари баралла
эшитила бошлайди).

Аловиддин

Шоҳ сипоҳин бизга қарши йўналтирдингиз,
Каминанинг сипоҳи ҳам анойи эмас.

Темур

Ҳозир нечун жанг қилмоқда пиёдаларим,
Хабар келиб қолур ҳозир у томондан ҳам.
Жуда оғир жанг кетмоқда чодир ортида.
Иншооллоҳ, енгажакман!
Сен — Аловиддин,
Фақат шатранж соҳасида жаҳонгирдирсан,
Бизнинг эса чекимизга бошқа юк тушган.
Бизнинг учун улкан замин шатранж тахтаси.
Ғолибнинг ҳам мағлубнинг ҳам турғон қартаси
Қон тўла бир ҳовуз эрур!..
Мамот жангги бу.

Аловиддин

Сиздек буюк истеъдодга тараф йўқ асло,
Шатранжда ҳам бетимсолсиз.
Иқрорман, ҳазрат,
Аммо менга изн беринг, бир саволим бор.

Темур

Айт, Аловиддин!

Аловиддин

Шу аснода улуғ бир жанг давом этмоқда,
Сизнинг ғолиб бўлмағингиз гарчи муқаррар.
Лекин, ҳазрат, Сиз мен билан чодир ичида
Шатранж ўйнаб жанг мақомин кузатмоқдасиз.
Бир қарашда бепарводек,
Ҳатто совуққон.

Темур

Мен биламан, Аловиддин, ўз қудратимни,
Рақибимни довдиратар бу усулим ҳам.

А л о в и д д и н

Усулми бу?

Т е м у р

Ғоят зўр усул!
Одамларим аллақачон Рум султонига
Менинг шатранж ўйнай туриб жанг қилишимни
Етказдилар!
Боязидни таҳлика босди!
Душманингни бундан ортиқ камситиб бўлмас.
У гўёки филга қарши чиққан кучукдай
Алам билан ангиллагай.

Я с о в у л .

(Киради)

Аълоҳазрат, пиёдалар нобуд бўлмоқда.

Т е м у р

Аттанг, аттанг.
Ўз кучига ортиқ ишонса,
Ғафлат босиб қолгусидир ҳатто филни ҳам.

(ҳам Ясовулга, ҳам Аловиддинга).

Тўлғамо деб аталгувчи бир йўлимиз бор.
Етказингиз ўнг қаноту ҳам сўл қанотга,
Мироншоҳу Шохруҳ Мирзо икки тарафдан
Ёғийларни ўраб олсин!
Обонфортда мен!
Аловиддин, шоҳга қарши ҳужум бошладим.

Я с о в у л

(Яна киради)

Олампаҳо, ёв лашкари тўп-тўп бўлишиб,
Биз томонга ўтаётир.

Т е м у р

Шоён яхши гап!
Улар асл мусулмондир, зиён етказманг.

А л о в и д д и н

Аълоҳазрат,
Ҳар иккала майдон ичра ҳам,
Ғоят қизғин тус олмоқда жанговар
санъат.

Темур

Лашкарларим урҳо-ур деб жанг майдонида
Найза билан, қилич билан ва камон билан
Ёв сафларин қириб борар ҳозир аёвсиз,
Мен ҳам ҳозир улар билан руҳан биргаман.
Шу гап ҳаққи, Сизга қарши ташлайман руҳни.

Аловиддин

Олампаноҳ, кўтармоқчи бўлсангиз туғни
Боязиднинг алвон рангли чодирин узра,
Руҳни эмас, аспларни майдонга ташлаш
Маъқул тадбир бўлғувсидир.

Темур

Тангрим мададкор!
Руҳни суриш фикрини у ўргатди менга.
Аспларни қамчилайди белида кучи.
Галабага ишонч ўти сўнган кимсалар,
Эшитингиз,
Руҳ ҳақиқат қиличидек кескир, беомон.
Мен руҳ билан жанг қилишни севаман жуда.

Аловиддин

Руҳингизнинг наърасига жавобим шу-да.

Ясовул

Олампаноҳ, орқадаги ёв ўрдасини
Халқа каби ўраб олди бизнинг лашкарлар,
Бироқ ўрда устивордир!

Темур

Бизнинг қўлда нафтандоз деб аталгувчи бир
Аждаҳодек ўт пуркагич яроғимиз бор.
Бамисоли осмондан тушгандек қуюн,
У ўт-олов пуркай бошлар замин устига.
Ўрда томон йўналтиринг нафтандозларни.
Ўрда чилим сархонаси каби ёнсини
Тамакидек тутаб кетсин тубида ёғий.

(Аловиддинга)

Аловиддин, қай йўсинда йўлимни тўсма,
Мана энди ишга тушар саркардам ферзин
Ва орттдан иккинчи руҳ чиқар майдонга.
Энди қайга қочиб боргай шўрлик қорашоҳ.

Энди кимдан мадад кутсин ё кимга арзин
Баён этсин.

А л о в и д д и н

Чиройли мот!
Мот!

Т е м у р

Бу — руҳнинг иши...
Шояд руҳлар менга мудом бўлгай мададкор.

Я с о в у л

Аълоҳазрат, Аълоҳазрат.
Яхши хабар бор!
Шу аснода Рум султони асир олинмиш!

Т е м у р

(Ясовулга)
Исминг недур?

Я с о в у л

Аълоҳазрат, исмим Қосимбек,

Т е м у р

Қаердансан?
Насабинг ким?

Я с о в у л

Мен — шаҳри Кешдан.
Отам сизга сарбоз бўлган.
Деҳли жангида
Шаҳид кетган.
Бугун меннинг ўзим сарбозман!

Т е м у р

Бизнинг учун ғоят қутлуғ мужда келтирдинг,
Ўғлим, сени сийлагайман бу мужда учун.
Иншооллоҳ, Самарқандга қайтиб борган чоғ
Никоҳингга беражакман бир набирамни.

Я с о в у л

Олампаноҳ, ўлгунимча Сизга содиқман.

А л о в и д д и н

О, Аллоҳнинг марҳамати бунчалар кенгдир,
Бир бандасин дақиқада кўкка кўтарди.

Т е м у р

Шукр, дейман, яратганга —
Парвардигорга,
Бироқ зафар нашидасин тортмасдан бурун
Руҳиятим амри билан бир гап айтаман:
Ҳеч бир шоҳнинг бошига бу қулфат тушмасин.
Олиб кириг Боязидни!

*(Боязидни оёқ-қўли боғлиқ
ҳолда олиб киришади)*

Эвоҳ, бу не ҳол?
Оёқ-қўлин ечинг дарҳол,
У ахир, Шоҳ-ку!
Чумолилар хор қилишса арслон рутбасин,
Бузилгайдир ўрмоннинг ҳам қонунияти.

(Боязидга)

Мен таассуф билдираман, тушунгин, Султой.

Б о я з и д

Асир бўлиб турсам ҳамки қошингда, Темур,
Зор эмасман илтифотинг, таассуфинга.

Т е м у р

Оддийгина бир воқеа юз берди, ахир,
Сен йилдирим лақабли бир қудратли чақмоқ,
Чўнг темирга урилдингу чилпарчин бўлдинг.

Б о я з и д

Сен устимдан кулмоқдасан,
Масхара қилма!
Ботирларнинг иши эмас ётганни топташ.

Т е м у р

Топтамасман ва инчунун, кулмасман асло.
Бироқ тақдир деб аталмиш буюк ҳукмдор
Кулган экан иккимизнинг устимиздан ҳам.

Б о я з и д

Бу гапингни қай йўсинда англамоқ керак?

Т е м у р

Мен бир лангу,
Сен эса кўр, нотавон сўқир,
Бу дунёда бутун одам тонилмагандай
Иккимизга ер юзининг жиловин бермиш,
Тавба қилдим,
Тавба қилдим,
Минг бора тавба!
Сен билан мен не қадарли қудратга молик
Қамчисидан қон томувчи подшоҳ бўлмайлик,
Яратганинг ҳузурида ожиз бандамиз.
Алалхусус, бунга мис
Сенинг қисматинг.

Б о я з и д

Лашкарларим сўнги дамда хиёнат қилди,
Бўлинишиб қочиб кетди икки тарафга.
Афсус, чора тополмади ўғилларим ҳам.

Т е м у р

Ўз бошингга ўзинг етдинг,
Иқрор бўл, Султон,
Такаббурлик, ва манманлиги ҳунаринг бўлди.
Ўз қавмингдан чиққан биздек Соҳибқиронга
Кўп нолойиқ мактубларини битган бу сен-ку.
Худо сендан юз ўгирди,
Лашкарларинг ҳам.
Қора Юсуф Жалойирдек ғанимларимнинг
Бошин силаб, атай менинг ғашимга тегдинг.
Ер юзининг бир бўлагин эгаллаб олиб,
Жаҳонгирлик даъво қилиш муродинг эди.
Ўзинг ўйла, чиқишгайми икки жаҳонгир?
Бу оламга икки Худо кўплик қилмасми?

Б о я з и д

Агар менинг қилмишларим қусур саналса,
Бунинг бари сенга ҳам хос, билиб қўй, Темур.

Т е м у р

Бироқ Аллоҳ йўруғидан чиқмаганман мен,
Ва аксинча, бу йўриқни бузган зотларнинг
Адабларини бериб келдим, беражакман ҳам.

Б о я з и д

Таҳқир қилма, мусулмонман, алҳамдулиллоҳ!

Т е м у р

Мария деб аталмиш бир насорон қизни
Никоҳингга олдинг, буни олам биларди.
Шу аҳволда Оврупода ислом байроғин
Кўтармоқчи бўлдинг,
Ахир, мунофиқлик бу!
Иродам шул: Оврурога ҳеч ким тегмагай,
Сен ўйлаган ишнинг энди акси бўлажак.

Б о я з и д

Орупони сен билмайсан, гапирма Темур,
Ўнгай келса, сен билан ҳам тил топишиб у
Тулпорингга кийгизади юмшоқ юганни.

Т е м у р

Ана энди ҳушёр тортиб,
Тингла, эй Султон.
Иккимиз ҳам туркийми?

Б о я з и д

Ҳа, иншооллоҳ туркий.

Т е м у р

Туркийларнинг икки шоҳин гиж-гижлаб қўйиб
Уруштириш кимга зарур бўлганин ўйла.
Оврупонинг найраңгига лаққа учдингу,
Соҳибқирон Темурингдан юзни ўгирдинг.
Қанча узоқ олишсалар икки паҳлавон
Исроф бўлар улардаги шунчалик куч ҳам
Ва ўртада ғолиб чиқар гуж-гужлаган зот.

Б о я з и д

Муродингни айтгил менга.
Ўлдирсанг — ўлдир!

Т е м у р

Билъакс, сени муҳофаза қилурман, Султон,
Турк элининг ноаҳиллик тарихига сен
Тирик тимсол сифатида яшаб юргайсан.

Ҳурматинг ҳам шу қадарли бўлади, қўрқма,
Илтимосу тилагингни Сен айтсанг — дуруст.

Б о я з и д

Вайрон қилма Румо юртин.
Лашкарингга айт,
Ҳеч бўлмаса турк қавмига шафқат кўрсатсин.

Т е м у р

Урушларнинг ўз даҳшатли низомлари бор,
Ғолиб аскар юрагида жўшгайдир ғурур.
Ғанимини мағлуб ҳолда кўрар экан у,
Хаёлига нима келса — шуни қилгайдир.
Менга эса ҳар доимо зафар ёр бўлди.
Балки худди шу сабабдан лашкарларимни
Шафқатсиз деб атайдилар.
Сабаби — зафар...
Сен маишат ишқибози, такаббур Султон,
Бунёдкорлик нималигин қайдан биласан.
Мен қурдирган шаҳарларни кўрмоғинг даркор.
Қафолатга юз бурган бу салтанатингдан
Олиб кетгум ёлғизгина Қуръони каримни.

Б о я з и д

Улуғ Темур, мен мағлубман
Ва лекин шу зум
Инсон сифат, падар сифат бир гапни айтай:
Исо, Мусо, Мустафою, Сулаймон деган
Уғилларим жанг қилдилар,
Қайдадир улар?
Аҳли аёл тақдири ҳам номаълум менга.

Т е м у р

Менинг ҳам бор фарзандларим Мироншоҳ, Шоҳруҳ,
Ана улар, рўпарангда қатор турибди.
Самарқанддан набирамиз Муҳаммад Султон
Лашкар билан етиб келди.

Ҳозир у бетоб.

Ҳа, падарлик баробардир барчага, Султон.

(Шаҳзодаларга)

Боязиднинг яқинларин топиб келингиз.

Ш о ҳ р у ҳ

Аълоҳазрат, асир тушган Султон ҳарами.

Б о я з и д

Аё, Темур, мардлик қилиб, авф эт уларни.

М и р о н ш о ҳ

Улуғ жангни кузатмоққа атайин келган
Урусия, Оврупонинг элчилари бор,
Аълоҳазрат, қабулингиз кутар улар ҳам.

Т е м у р

Ҳаммасини олиб кириг.

Чодиримиз кенг.

(Элчилар, ҳарам аҳли кирадилар)

Мен — Темурман!

Хуш келибсиз, дейман.

Марҳабо!

Уйлайманки, мамнундирсиз жанг тинганидан.
Рум Султони ўғиллари қайси бирингиз?

Ш о ҳ р у ҳ

Аълоҳазрат, ҳозирчалик биттасин тутдик,
Унинг исми Мусо экан.

Мана бу йигит.

Т е м у р

Уни дарҳол кийинтиринг Шаҳзодага хос.

Б о я з и д

Манов аёл Мариядир.

Бизнинг завжамиз.

Сен айтгандек, бир замонлар ислом йўригин

Шу жувон деб бузган эдим.

Иқрор бўламан.

Т е м у р

Ўзинг ёзган мактубингга риоя қилсак,

Сен учун у энди талоқ,

Кўнсанг кўнмасанг!

Уни бирон насоронга ҳадя этгаймиз.

(Буқаламунни имлаб чақиради)

Никоҳингга олгил буни.

Асраб авайла.

Унинг зарра гуноҳи йўқ.

У тутқун бўлган.

Буқаламун

Аълоҳазрат, миннатдорман. Аммо менинг ҳам
Бир совғамни қабул қилинг.

Темур

Нечук совға у?

Буқаламун

(Қўйнидан буқаламунни (хамелеон) чиқаради)
Бу — буқаламун.

Темур

Ҳа, тушундим.
Сенмисан у устаси фаранг.

Буқаламун

Аълоҳазрат, Сиз буюрган барча юмушни
Адо этдим.
Неча-неча кибор элчилар
Сизнинг улуғ ғалабага гувоҳ бўлдилар.
Марияни қабул этмоқ мушкулдир, аммо,
Одатим бор — бир юмалаб муслим бўламан

Темур

Бу жувонни ўз юртига қайтаринг омон
Дёлларнинг шўри қурсин.
Тандирдир улар.
Энди эса тилга кирсин кўҳна Оврупо.

Иоан Султоний

Мен Иоан Султонийман, фаранг элчиси,
Қирол Шарл дерлар менинг ҳукмдоримни.

Шильтбергер

Мен — Боварлар вакилиман,
Шильтбергер номим,
Менинг валинеъматимни Генрих дейдилар.

Темур

Шарлми у, Генрихми у — менга барибир,
Барчангизни атаганман фарангилар деб.
Сизнинг ғалат исмлар ҳеч ёдимда қолмас.
Фармоним шул:
Етказингиз хонларингизга,

Парвардигор хоҳиши-ла омонлик бердим.
Унутмангки, дўстлашмоқчи бўлса инсонлар,
Энг аввало бир-бирларин билмоқлари шарт.
Бу дунёни бузадиган гумон, миш-мишдир.
Сиз ўйларсиз, Амир Темуր бойликка ўч деб.
Менга етгай бир бурда нон ҳамда қултум сув.
Тафтиш қилиб кўринг қани бор хазинамни,
Ортиқ ақча топармисиз.
Сабаби — аён.

Не орттирсам барчасини лашкарлариму
Мамлакатнинг манфаати учун сарфладим:
Шаҳар қурдим,
Ариқ қаздим,
Йўллар ўтказдим.
Мен — Амирман, жаҳонгирман!
Рақибларим-чи,
Чумолидек фаҳм этурлар улкан дунёни,
Ўзларидек майдагина манфаат учун
Аллоҳ берган буюк бахтни барбод қилурлар.
Бўйин товлар ҳамкорликдан, улуғ ишлардан,
Мен адолат ўрнатгали йўлга чиққанман.

Ш и л ь т б е р г е р

Аълоҳазрат, Оврупони Боязиддан Сиз
Қутқаздингиз.
Олтин ҳайкал муносиб Сизга.

И о а н С у л т о н и й

Худди шундоқ, аълоҳазрат.

Т е м у р

Аҳли Оврупо!
Мени содда осиелик дея ўйламанг,
Жуда яхши биламан мен муродингизни.
Рум Султонин менга қарши гиж-гижладингиз,
Оқибатда қутулдингиз унинг зулмидан.
Худо ўзи инсоф берсин сенга, Оврупо.
Олтин ҳайкал, Олтин ҳайкал.
Хушомадми бу?
Менинг қурган шаҳарларим — ҳайкалларимдир.
Тағин шуни билингки, мен бутпараст эмас.
Савдо-сотик деган гап ҳам бордир дунёда,
Не-не халқлар дўстлашгайдир тижорат боис.
Самарқандга ташриф этсин карвонларингиз.
Ҳиндистондан Болқонгача бирор болакай

Боши узра олиб ўтса лаган марварид,
Йиллар оша улғаяди болакай, аммо
Бир дона ҳам тўкилмагай ўша лагандан.
Уқдингизми, мен қандайин тартиб ўрнатдим.
Сиз фаранглар, йиғиштиринг қароқчиликни,
Бизлар каби ҳалолликка риоя айланг.
Сизлар хочга топинасиз.
Хоч кўриниши —
Бамисоли Шарқу Ғарбнинг қўшилувидир.
Иншооллоҳ, мусулмонман, айтар гапим шу.
Ҳамкор бўлсин Оврупою улуғ Оснѐ.

У р у с и я э л ч и с и

Аълоҳазрат, мен ўрисман, Масков тарафдан,
Шарқу Ғарбни боғлайдирган бир ҳудудданман.

Т е м у р

Сиз улуғвор бир муҳитда яшайсиз, аммо
Ўзингизни эплотмайсиз,
Парокандасиз.
Иқлимингиз ғоят совуқ, бунинг устига.
Ўрусия тупроғидан бир карра ўтдим.
Сизнинг Елис деб аталмиш истеҳкомингиз
Эсда қолди.
Баҳодирлар бордир Сизда ҳам.
Улуғ эллар кўшни бўлиб яшар эканлар.
Унутмасин: То қиёмат тақдирлари бир,
Дарѐ тошса — офат етгай икки ёнга ҳам.

У р у с и я э л ч и с и

Бизни озод этдингиз Сиз Олтин Ўрдадан.

Т е м у р

Тўғрироғи = Ўрдани олдим ўртадан.

Я с о в у л

Аълоҳазрат, ташриф этмиш йўловчи карвон.
Ҳофиз отлиғ бир элчиси қабулга келмиш.

Т е м у р

Ҳофиз?
Ҳофиз?
Ким у, Ҳофиз?

Я с о в у л

Шерозий эмиш.

Т е м у р

Наҳот ўша шоир бўлса,
Кўрмоқчи эдим.

(Чодирдагиларга)

Миннатдорман барчангиздан
Жаноб элчилар,
Тилагимни етказингиз элларингизга.
Одатимча, Самарқандга таклиф этаман.
Сизга рухсат,
Қол мен билан, Султон Боязид.

(Бошқалар чиқиб кетадилар Темур Боязидга:)

Ташвиш тортма,
Сенинг ўша фарзандларингга
Бўлиб бергум Румнинг барча вилоятларин.

Б о я з и д

Ўзимга-чи?

Т е м у р

Ўзинг эса пойтахт шаҳринг Бурсага бориб,
Мамлакатга валинеъмат бўлиб тургайсан.
Ишинг эса ўлпон тўлаш ва тавба қилиш,

Б о я з и д

Чидолмасман, чидолмасман мағлубиятга.

Т е м у р

Тингла, Султон!
Подшоҳликлар алмашаберар.
Қабулимга кирар ҳозир улуғ бир сиймо.
Буюк шоир, Яссавийдек беназир даҳо.
У абадий фаҳри бўлғай Эронзаминнинг.
Фаҳм айлагил, музаффару мағлуб подшоҳлар
Мангуликнинг кўзгусида нечоғ камтармиз.

Б о я з и д

Сени жоҳил дер эдилар.

Темур

Асли сен жоҳил.
Кишиликнинг манглайига битган шоирни
Соҳибқирон Амир Темур қабул айлағай.
Сен-чи, Султон, ҳарам билан овора бўлиб,
Унутгансан ҳам ҳарбнию, ҳам шеърятни.

(Ясовулга)

Боязидни кузатингиз,
Ҳурматин қилинг.
Шеър Султони кирсин энди қабулимизга.
Шерозийни таклиф этинг.

(Ҳофиз Шерозий киради)

Ҳ о ф и з

(Таъзим ила)

Ассалом, амир!

Темур

Сиз, Ҳофизми?
Шерозийми?
Уша шоирми?
Бунча озгин,
Бунча ночор,
Бунчалар юпун.
Нима билан исботлайсиз ўзлигингизни?

Ҳ о ф и з

Қора Юсуф деб аталмиш сур бир қароқчи.
Карвонларни талар экан Макка йўлида.
Бизни ундан қутқазишди сарбозларингиз.
Элчи бўлиб келдим Сизга раҳмат айтгани.

Темур

Қора Юсуф!
Қора Юсуф!
Азал душманим.
Ундайларга паноҳ берган Боязидни мен
Тор-мор этдим.
Қўрқмасинлар энди ҳожилар.

Ҳофиз

Энди мен ҳам ишондим, ҳа, Темур экансиз,
Шоир эса ўзлигини исботлаш учун
Шеърларидан бўлак бирор ашъё тополмас.
— Агар он турки Шерозий ба даст орад, дили моро,
Ба холи ҳиндуяш бахшам Самарқанду Бухороро.

Темур

— Агар кўнглумни шод этса ўшал Шероз жонони
Қаро холига бахш этгум Самарқанду Бухорони,
Шундоқми?

Ҳофиз

Ҳа, афсуски, шундоқ.
Ушбу байтим учун балки дорга тортгайсиз,
Демак, қисмат исбот қилур Ҳофизлигимни.

Темур

Самарқанду Бухоро деб дунёни олдим,
Бир хол учун Сиз уларни ҳадя этмишсиз.
Шунчаликми?

Ҳофиз

Ҳазрат, ахир кўриб турибсиз,
Бисотимни гўзалларга улаша бериб
Шундоқ ҳолга тушиб қолдим,
Ночор, юпунман.
Оқибатда мажбур бўлиб, битта хол учун
Дунёдаги энг бетакрор икки шаҳарни —
Самарқанду Бухорони ҳадя этганман.

Темур

(Қаҳ-қаҳ уриб)

Ширин хаёл бандаси Сиз,
Эҳ, Сиз, шоирлар,
Мен ростини айтсам агар, ёр холи учун
Шаҳар эмас, жонни нисор айламоқ даркор.
Гапнинг асл индаллосин эшитинг энди:
Бизнинг улуг шаҳарларни баҳолаш учун
Бундан ортиқ ташбеҳ бўлмас, тасанно Сизга.
Энди бир байт ҳадя қилсин Сизга Темур ҳам:
— Уз лафзидан тинглаш учун Ҳофиз шеърини,
Қайта бошдан забт этардим Эрон ерғини.

Ҳофиз

Минг ташаккур, аълоҳазрат, лутфингиз учун,
Аммо у пайт, биронта байт айтмасдим, узр.

Ҳофиз

Бу мушкулни тангри ўзи ҳал этди осон.
Ҳофиз билан суҳбатдошман бежанг, беқурол.
Самарқанду Бухорога ташриф буюринг.
Улуғ зотлар яшаб ўтган у жойларда ҳам.
Яссавийни эшитгансиз?

Ҳофиз

Султон ул Орифийн,
Туркистонлик авлиёдир.
Соҳиб ҳикматдир.

Темур

Шоир аҳли куйласа бас икки жиҳатни:
Яссавийдек ҳикматларин ёзсинлар ёки
Ёр жамолин васф этсинлар Сиздек, Ҳофиздек.
Сиёсатга аралашиб ҳазрат Фирдавсий,
Шул сабабли, жаҳли чиққан Маҳмуд Ғазнавий,
Фирдавсийга арзигулик олтинни эмас.
Ҳадя қилмиш бир кажава кумуш тангани.
Лекин шоир байтларида жаннат иси бор,
Икки олам шавкати **бёр дostonларидя.**

Ҳофиз

Шеъряту илму фанга Сиз каби жўмард,
Олий ҳиммат ҳомий берсин доим Аллоҳим.
Ана шунда гуллаб яшнар Эронзамин ҳам,
Ана шунда чарақлагай Турон ҳам абад.

Темур

(Қарс уради. Мулозим киради)

Сиз шоирнинг елкасига зарбоф тўн ёпинг,
От миндиринг,
Илҳомидек учқур, саман от.
Қарвонини кузатингиз манзилигача.
Инъом беринг, икки шаҳар хирожи қадар.

(Ҳофизга)

Хайр, устоз!

Ҳ о ф и з

Хайр, Амир!
Аллоҳ ёр бўлсин!

Я с о в у л

Аълоҳазрат, Самарқанддан чопар бор.

Т е м у р

Кирсин.

(Чопар киради)

Хўш, омонми ёру дўстлар, доруссалтанат?

Ч о п а р

Бари омон!
Эрта-ю кеч фахру гурур-ла,
Ҳаққингизга дуо қилиб яшар Самарқанд.
Сизни буюк зафар билан қутламоқ учун
Мунтазирдир йўлингизга катта-ю кичик.

Т е м у р

Қандай хабар келтирмишсан?

Ч о п а р

Хитойдан мактуб.
Чин фағфурин элчилари олиб келмишлар.

Т е м у р

(Чопарга)

Сен озодсан.

(Мактубни ўқий бошлайди)

Бу қандайин қабоҳатким, Чин ҳукмдори
Биздан ўлпон талаб қилмиш!
Сурбет, муттаҳам!
Бир замонлар Шарқ ва Шимол узра ястанган
Туркийларнинг худудларин забт этди улар.
Ҳатто Шошнинг тоғларидан маъдан конларин
Хонбалиққа ташиб кетди, еб тўймас юҳо.
Мўғулларнинг даштларин ҳам олдилар босиб.
Оёқости қилди қанча мусулмонларни.
Мен дунёнинг тенг ярмини фатҳ этибману,
Кенжа фарзанд эмишман у Осмон ўғлига.
Тавба қилдим!
Мантиқ қани?

Адолат қани?
Мен уларни ўрнатгумдир Хитой ерида.
Ераб, қандоқ яратгансан кажрав фалакни.
Мени кимдир айблайдю, мен эса кимни...
Ҳали Миср тупроғида қилар ишим бор,
Тинчитмоғим керак ҳали ўжар Қофқозни.
Иншооллоҳ барчасини уддалайдурман,
Лекин шу зум нетмоқ керак?

(Ясовул киради)

Я с о в у л

Олампаноҳ, шошилинч хабар.

Т е м у р

Тағин не гап?

Я с о в у л

Бандаликни бажо қилмиш Султон Боязид.

Т е м у р

(Фотиҳага қўл тортиб)

Худо уни раҳмат қилсин.
Улим муқаррар.

(Ясовулга)

Етказингиз, амирлару шаҳзодаларга,
Таъзияга кечикмасдан етиб боргаймиз.

(Ясовул чиқади)

Ғалати бир ҳикмат бордир бу ҳодисада,
Иродасиз бўлар демак такаббур одам.
Такаббурнинг қуролидир демак ўжарлик.
Мағлубият юкини у кўтаролмабди.
Султонга ҳос ҳурматини қилгумдир лекин.

Я с о в у л

Олампаноҳ, чопар келди Қора Ҳисордан.

Т е м у р

Кирсин дарҳол!
Тинчлик бўлсин илойим, бу гал.

(Чопар киради)

Саломатми амирзода Муҳаммад Султон?

Ч о п а р

Олампаноҳ минг афсуски...

Т е м у р

Тирикми ўзи?

Ч о п а р

Умрлари узоқ бўлсин, амирзодамиз
Бетоб эрур, хийлагина бетоб ва лекин.

Т е м у р

(*Ясовулга*)

Сен кетабер.

Етиб боргум.

У бемор эди.

Зора юмшоқ об-ҳавоси шифо бўлар деб,

Қора Ҳисор томонларга жўнатган эдим.

У суюкли набирамдир, Валиаҳдимдир.

Аллоҳ менга қаҳр ҳиссин қанча мўл берса,

Юрагимга ўшанчалик меҳр ҳам солмиш.

Мени енгса — меҳр ҳисси енгар оламда.

Азиз ўғлим Жаҳонгирдан айрилган чоғим

Фарёд солдим:

Тожу тахтни олгину, Худо,

Болаларим жонларини менга қолдир, деб.

Жаҳонгирдан набирам шул — Муҳаммад Султон.

Наҳот унинг ҳаёти ҳам энди муаллақ.

Бу тахт нима?

Нима ўзи соҳибқиронлик?

Қуршаб олди бир-биридан нохуш хабарлар.

Қўлга олгин ўзингни эй, Темур Тарағай,

Барча ишга улгурмоғинг, енгмоқлигинг шарт.

(*Қарс уради*)

Кунўғлонга эгар уринг!

Отни ҳозирланг!

Парда

МУНДАРИЖА

Тириклик	3
Хатоларнинг керак уларга	4
Дунё	4
Хотира	5
Қайсар бола	6
Армон эмасми	6
Дил овриғи	7
Темур	8
Виждон	9
Мен кимга суянгум	10
«Умр дуч қиларкан...»	11
Эслаш	11
Ибодат	12
Инсон	12
Она	12
Тавба	13
Бандага сиғинма	13
Шоҳ ва гадо	14
Риоя	14
Савоб	14
Хожа ва шоир	15
Сен каби	15
Онамга хат	15
Онамни эслаб	16
Она деган ном	17
Ҳар қандай дамда ҳам	17
Қўнғил	17
Утинч	18
Узлат	19
Шайтон	19
Умр	21
Бегоналик	21
Ҳасрат	22
Ҳожилар	23
«Эҳром кийиб олган...»	23
«Кезиб бу шаҳарни...»	23
Истиқлол қўшиғи	24
Дорилфунуним	24
Сен баҳорни соғинмадингми?	25
Мен нечун севаман Ўзбекистонни?	25
Улғайиш	26
Табиат	27
Езажакман	28
Юртим шамоли	29
Қутлов	30
«Келдим қошингизга чопиб...»	31

«Болалик йилларим...»	31
Икки сония	32
Йиллар армони	32
Изҳор	33
Онажоним шеърият	33
Дунёни қизганма	36
Ишонч	36
Оломонга	37
Қонуният	37
Сиздан нима кетди	38
Шоира Зулфия опамизга	38
Соҳибқирон	39

Адабий-бадиий нашр

Абдулла Орипов

ИБОДАТ

Шеърлар, шеърний драмадан парча

Тўпловчи муҳаррир ~~Бобожон Тожев~~

Мусаввир Ю. Габзалилов

Муҳаррир Ф. Камолова

Техн. муҳаррир У. Ким

Мусаҳҳиҳ М. Хўжаева

Босмахонага 7.06.96 да берилди. 7.06.96 да босишга рухсат
этилди: Формати 84×108¹/₃₂. Юқори босма. Шартли б. табоғи 3,36.
Нашр табоғи 3,03. Нусхаси 5000. 4538 буюртма. Баҳоси шартнома
асосида. Шартнома № 102—96.

«Езувчи» нашриёти. 700129. Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот кўмитасининг 1-босма-
хонасида босилди. 700002, Тошкент, Сағбон кўчаси, 1-бек кўча,
2-уй.

Орипов, Абдулла.

Ибодат: Шеърлар, шеърӣ драмадан парча. — Т.: Ёзувчи, 1996.—64 б.

Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Ориповнинг янги тўплами, ботин сирлари, зоҳирдаги олам талвасалари, инсон ва замон мушоҳадалари ҳақида. Шеърларнинг ҳикматона йўсини, заҳворли оҳанги нафис муносабат уйғотади. Тўпламнинг тез, завқу шавқ ила ўқилишини таъминлайди.

10248

АБДУЛЛА
ОРИГОВ

Ибодат

ЕЗУВЧИ